

به همت دانشکده ریاضی و در قالب سخنرانی‌های هفتگی، در هفته سوم مهرماه ۱۴۰۳، دانشگاه تحصیلات تکمیلی روز سه‌شنبه ۱۷ مهر ماه میزبان دکتر سیاوش شهشهانی استاد بازنشسته ریاضی و دکتر شاپور اعتماد مترجم و محقق فلسفه علم بود. سخنرانی استاد شهشهانی درباره تاریخ گسترش مفهوم عدد حقیقی بود. ایشان بحث درباره اعداد را به یونان باستان و فیثاغورثیان بازگرداندند. سپس اشاره کردند که لزوماً اعداد حقیقی در ابتدا وجود نداشته است. در ابتدا اعداد گسسته نظیر اعداد طبیعی ایجاد و استفاده شد که پایه آن در نظریه اعداد است. سپس اعداد گویا محل نظر شد. اما اعداد نسبت‌هایی خاصه در هندسه به وجود آمد که اعداد ناگویا را شامل می‌شد. سخن کوتاه، معرفی اعداد ناگویا به قرن پنجم قبل از میلاد یا قرن چهارم پیش از میلاد برمی‌گردد. اما این امر موجب قبول عدد حقیقی نشد. در واقع جامعه ریاضی پس از رسالهٔ ثالتوس افلاطون، و مقولات و آنالطوقیای ارسطو مبحث اعداد گسسته را با دقت فراوان از مباحث اعداد ناگویا در هندسه جدا می‌کردند. شاهد مدعا فصول ۵ و ۷ و ۱۰ کتاب اقلیدس است. که هنگامی که قصد اثبات مبحثی در اعداد ناگویا را دارد سعی می‌کند بدون استفاده از مفاهیم نظریه اعداد و بار دیگر از ابتدا بر اساس مفاهیم هندسه آن را اثبات کند. سخن کوتاه، وضعیت جدایی هندسه و نظریه اعداد پس از ارسطو «گفتار» مسلط در جامعه ریاضی در طی قرون بعدی بود. تنها کار دوران ساز، کار ائودکسوس در معرفی اعداد حقیقی به صورت نسبتی از قرارگیری عددی در دیگری بود. به عنوان مثال، با وجود کارهای معتبر ارشمیدیس، آپولونیوس و دیفانتیوس آنها موجب گفتاری جدید در توجه به عدد پیوسته نشدند و جریان فکری ارسطو بر فضای ریاضیات مسلط بود. سپس، استاد شهشهانی به ریاضیدانان اسلامی و ایرانی اشاره کردند، و دنباله‌روی و تکرار ریاضیدانان اسلامی از ریاضیدانان یونانی و رومی را درست ندانستند. به عنوان مثال، جبر ابداعی خوارزمی تفاوت‌ها را کنار گذاشته است و ریاضیاتی را معرفی کرده است که هم در حالت گسسته و هم در حالت پیوسته مانند تقسیم ارث و تقسیم زمین کاربرد دارد. به دیگر سخن، بعضی از جنبه‌های کار خوارزمی تأسیسی است. این امر از نظر ایشان شاید ناشی از عدم ترجمه آثار فلاسفه در دارالحکمه مأمون باشد که خوارزمی در آنجا کار خویش را پیش می‌برد. همچنین، در ادامه اشاره می‌کند با وجود محافظه‌کاری خیام و تحت تأثیر سنت فلسفی معلم اول و دوم و ابن سینا کسر مسلسل را به صورت الگوریتمی جهت مقایسه دو عدد معرفی می‌کند. به بیان دیگر، تفاوت کار خیام با ائودکسوس در الگوریتمی بودن روش وی بوده است. استاد در این بین به ترجمه‌های کار خیام در این مورد اشاره کرد و بهترین ترجمه را از بین ترجمه‌هایی که مطالعه کردند ترجمه رشدی راشد و وهاب‌زاده دانستند. در ادامه، در قرون بعدی و به واسطه انتقال و مطالعه کارهای قبلی موجود در کتابخانه‌ها (شاهد مثال کتابخانه لایدن سرشار از انواع کتاب‌های به زبان عربی است)، تحقیقات ددکیند، و وایرستراس و همکارش به ترتیب طبق کارهایی با الهام از، یا حداقل مشابه ائودکسوس و خیام تعاریفی از اعداد پیوسته را به دست دادند. در ادامه و همچنین در حین پذیرایی ناهار، استاد شهشهانی به موارد ساختگرای و کارهای بی‌شاپ اشاره داشتند.

در هنگام پذیرایی ناهار، در پی سوال حاضران استاد ثبوتی اشاره به نحوهٔ استخدام در دانشگاه شیراز داشتند. ایشان عنوان داشتند که دانشگاه شیراز معنای تحقیقات و بررسی پژوهشی را در جامعه ایران ایجاد کرد. همچنین، استاد شهشهانی به خاطره‌ای از استخدام در دانشگاه شریف در اوایل دههٔ پنجاه شمسی و درخواست مشابه از دانشگاه طهران و حوادث مربوط به آن اشاره داشتند. استاد خواجه‌پور نیز به کمبود افراد و نحوهٔ استخدام در دانشگاه‌ها در روزهای استخدامی خویش اشاراتی داشتند. در پی سوال حاضران، اشاره کردند که دکتر نصر شخصیتی خوش‌برخورد، و باهوش و دارای توانایی برقراری ارتباط با افراد پرنفوذ بود.

در پذیرایی عصرانه، دکتر شهشهانی و دکتر اعتماد دربارهٔ برگزاری سیمینارهای سه‌شنبه در دورهٔ انقلاب فرهنگی اشاراتی داشتند. اعضای موسس استاد غلامرضا خسروشاهی، استاد شهشهانی، شادروان حمید لسان، و شادروان حسین ضیایی بودند. مطالب حول ریاضیات، منطق ریاضی، فیزیک، و فلسفه علم بوده است. همچنین، استاد شهشهانی در توضیحی محیط تحصیلات تکمیلی را دانشگاه به معنای واقعی دانست که از دلایل آن پردیس و همچنین عضوگیری از تمامی ایران و عدم نگاه بسته و ضدتوسعهٔ محلی‌گرایی صرف دانست. همچنین استاد اعتماد نیز در توضیحاتی با اشاره به اصطلاح گماین‌شافت و گزل‌شافت ابداعی فردیناند تونیس، تحصیلات تکمیلی را جامعه‌ای *community* دانست که صفات مثبت جامعه را در خود داراست و در عین حال دارای ارتباط با اجتماع است.

از افرادی که در پذیرایی نامی از آنها به میان آمد، ارسطو و پایه قوی منطق استدلال و ایضاح وی، فون نویمان و معلم او، شادروان میرشمسی دایی پدری استاد شهشهانی، دکتر شیبانی، دکتر [قیلی] استاد ریاضی، لطفعلی صورتگر، مصطفی علم، امیرمتقی، منوچهر وصال، حدادعادل، دکتر حیدر رجوی استاد ریاضی پیشین در دانشگاه شیراز و همچنین کتاب وی «کلاه‌های فرانسوی در ایران»، تونیس جامعه‌شناس آلمانی و واضع اصطلاح جامعه و اجتماع، معصومی همدانی، میرشمس‌الدین ادیب‌سلطانی، کاوه لاجوردی، شادوران حیدری، و بسیاری دیگر بود.

از اشکالات جلسه، عدم نوردهی مناسب صحنه و سکو سخنرانی است. با وجود اینکه در آمفی تئاتر تمهیداتی چون سیم‌کشی جهت نصب پروژکتور اندیشیده و اجرا شده است، محروم از پروژکتور است و در نتیجه نوردهی ضعیف خواندن مطالب نوشته شده روی تخته مازیکی را تقریباً غیرممکن می‌کرد.